

Introduktion til Abbas Khider

“Jeg er som en uønsket reklame, der hele tiden bliver smidt i postkasserne, selv om der overalt helt tydeligt er anbragt klistermærker. STOP! REKLAMER NEJ TAK! VI UNDGÅR AFFALD!” (Khider 2017, 39) Følelsen af at være uønsket er gennemgående i Abbas Khiders romaner, hvis hovedpersoner enten er på flugt fra et diktatorisk regime i Mellemøsten eller kæmper for at få lov til at blive der, hvor skæbnen har skyllet dem i land. Det sidste er tilfældet for Karim Mensy, jegfortælleren i *Ohrfeige* (2016), hvorfra citatet stammer. Hele romanen former sig som Karims tænkte eller faktisk fremførte monolog til de stedlige asylmyndigheder i skikkelse af sagsbehandleren fru Schulz, der beskrives som en skæbnegudinde med magt og ret til at beslutte, hvordan og på hvilke vilkår han må eksistere. Skal han i paradiset eller helvede? Men også hun er naturligvis underlagt politiske vejrlig og konjunkturer, og da 9/11 – dette største af alle vandskel i nyere asylhistorie – på ingen tid forvandler alle flygtninge og migranter fra Mellemøsten til potentielle terrorister, er Karims sag tabt. “Jeg havde aldrig troet, at terrorister, der holdt sig skjult i Hindu Kush’ bjerge i Afghanistan, med deres anslag mod USA kunne vende så fuldkommen op og ned på mit liv i den bayerske landsby Niederhofen. Men det er vel også globalisering” (s. 164f.). Fra den ene dag til den anden genopføres de europæiske grænser så at sige i armeret beton med grænsebomme og pigtråd, og for en araber uden opholdstilladelse er der kun ét alternativ til udvisning: at gå under jorden. Det gør Karim Mensy, og herfra fortæller han sin historie, som sættes i gang af den lussing (“Ohrfeige”), han på første side i romanen stikker fru Schulz – eller drømmer om at stikke hende. Ikke meget anderledes føles det for læseren af Karims historie: Denne roman er en syngende lussing til den europæiske grænse- og asylpolitik efter 9/11.

Læsere af *Ohrfeige* vil genkende meget i Khiders seneste roman, *Der Erinnerungsfälscher* (2022), hvis hovedperson også må lægge arm med de tyske asylmyndigheder, om end han har større held med sit forehavende end Karim Mensy. Romanen lægger fra land, da Said Al-Wahid en dag bliver ringet op af sin bror, der fortæller, at deres mor ligger for døden i Bagdad. Hvis han vil nå at tage afsked med hende, må

han af sted med det samme. Al-Wahid, der er forfatter, har netop deltaget i en paneldebat i Mainz og sidder nu i toget på vej hjem til Berlin, hvor han bor sammen med sin tyske kæreste og deres søn. Han bestemmer sig for at tage direkte til Frankfurt og derfra flyve til Bagdad uden først at tage tilbage til Berlin. Heldigvis har han som altid sit pas på sig, selvfølgelig har han det. Passet, denne “ædlestede del af et menneske” (s. 197), som Bertolt Brecht spydigt kaldte det i sine *Flüchtlingsgespräche* (1940/42), slipper man ikke af syne, når man som Al-Wahid har været på flugt i fire år og dernæst kæmpet en lang og ubønhørlig kamp med de tyske myndigheder om at få opholdstilladelse. “Det er ikke blot klæder, der skaber folk, men også deres dokumenter” (s. 75), som Khider på næsten brechtsk vis lader sin hovedperson ræsonnere, da han lander i Doha og nærmest ikke når at fiske sit rødbedefarvede pas frem, før han vinkes igennem grænsekontrollen. For den, der rejser på europæisk pas, er verden åben som en svingdør.

Orpingningen, rejsen tilbage til et totalt forandret Bagdad, gensynet med familien og begravelsen af moderen udgør romanens nutidsspor, der flettes sammen med Al-Wahids erindringer om barndommen og opvæksten i Irak, farens henrettelse og søsterens død, flugten og de ydmygende oplevelser i Tyskland. Det viser sig imidlertid hurtigt, at vi ikke kan tro på alt, hvad vi får at vide, for faktisk husker Al-Wahid ikke særlig meget fra sit tidligere liv. “Ofte ved han ikke engang, om de oplevelser, han mener at kunne huske, er sande eller opfundne” (s. 45). På et tidspunkt går det ham så meget på, at han går til lægen, som henviser ham til et behandlingscenter for torturofre. Det har han ingen lyst til. Hvad nu, hvis hele ens liv er et eneste traume? Hvad skulle der komme ud af at bore i det? “Der findes steder i hukommelsen, der er som minefelter, de kan rive én i stykker. Et liv kan være smukt og tåleligt – hvis man undgår disse steder” (s. 47f.). Al-Wahid tager derfor sagen i egen hånd – og bliver forfatter. Når hans erindringer er ufuldendte og upræcise, når der er huller i hans hukommelse, må han i stedet opfinde sine erindringer. “Teksterne er forfalskede historier om hans eget liv. De er forsøg på at skrive en eneste sand historie, nemlig den, der aldrig kan være sand” (s. 49). Et mere overrumplende forsvar for litteraturens helende kraft skal man lede længe efter: at skrive er for Al-Wahid at opfinde erindringer, der kunne være sande. Det er på én og samme tid flygtningens forsøg på traumehåndtering og forfatterens eksistentielle poetik.

Man tager formentlig ikke fejl, hvis man også ser Khiders romaner som fiktioniserede variationer over hans egen livshistorie. Khider er født i 1973 i Bagdad og opvokset under Saddam Husseins styre. Som 19-årig blev han dømt for regimefjendtlig politisk virksomhed og sad indespærret i to år i et af Iraks berygtede torturfængsler. Efter sin løsladelse flygtede han til Nordafrika, hvor han opholdt sig illegalt i flere år, før han via Tyrkiet og Grækenland kom til Tyskland i 2000. Han debuterede i 2008 med romanen *Der falsche Inder*, hvis hovedperson Rasul Hamid tilbagelægger omtrent samme flugtrute som Khider selv og interessant nok allerede foregriber Al-Wahids traumehåndtering: Hvert af romanens otte kapitler fortæller flugthistorien forfra, hver gang med et nyt perspektiv og fokus. Khiders flygtninge er så at sige fra begyndelsen konstitutionelle “mindefalsknere”.

Alle Khiders romaner er skrevet på dette brændstof: opvæksten i Saddam Husseins Irak (Khider 2020), fængslingen og flugten (Khider 2010, 2013), mødet med

det europæiske grænseregime (Khider 2013, 2017), beskrivelserne af menneskesmuglere, mellemmand og grænseposter (Khider 2013, 2015), der alle medvirker i dette store spil, flygtningen er en brik i. Det er af samme grund romaner, der uundgåeligt udspiller sig i mellemrummene mellem lande og identiteter. Der er mange grænser og mure, der skal forceres og overvindes. Det er den erfaring, alle Khiders personer må gøre sig. Efter flere års flugt er det de utallige paragraffer og bureaukratiske regler, der er ved at få Rasul Hamid til at smide håndklædet i ringen. Mellemmand og smuglere kan man i det mindste betale for deres tjenester, med de europæiske asylmyndigheder er det en anden sag: "Tyskland forekom mig at være en by skjult bag en mur. Den, der vil ind, må slå hul i muren. Men muren er af jern. At slå hul i den kan tage år. Og hvad finder man til sidst?" (Khider 2013, 99) Det er en dobbelt kamp for anerkendelse, og chancen for succes er ekstremt lille. Inden flygtningen kan gøre sig noget håb om at blive anerkendt som asylansøger, må han først overbevise de mistroiske myndigheder om, at han er den, han giver sig ud for. Men hvad nu, hvis man som Said Al-Wahid og Rasul Hamid er henvist til fragmenterede erindringer og en ituslået identitet? Som Hannah Arendt formulerede det med erfaringerne fra Anden Verdenskrig i frisk erindring, består flygtningens problem netop i, at rettigheder ikke er noget værd, så længe de ikke er forankret i og garanteret af det organiserede fællesskab, vi kalder nationalstaten. Den "abstrakte nøgenhed", der består i "at være menneske og ikke andet end menneske" (s. 116), er nu som før en kategori, de politiske institutioner har svært ved at håndtere. Det må Khiders hovedpersoner også sande. De er med Arendts ord blevet berøvet en plads i verden og må kæmpe for deres "ret til at have rettigheder" (s. 114). Og skulle det endelig lykkes dem at slippe igennem asylmyndighedernes nåleøje, venter der dem langt fra guld og grønne skove. At leve i eksil er et permanent provisorium, det er som at befinde sig i et tomt rum uden verdenshjørner eller at køre "på en forbandet lang og snoet vej, der ikke fører nogen steder hen" (s. 8), som Said Al-Wahid udtrykker det. Sådan er vilkårene i det fremmede, og dem kan heller ikke mindet om hjemstavnen i længden lindre. Med Rasul Hamids ord: "Længslen efter hjemstavnen bliver med tiden svagere. Jo længere man i sit nutidige liv trænger ind i eksilets tomhed, desto mere blegner den forskønnede fortid. Tomheden er det eneste, der forbliver ens evige ledsager" (s. 73).

Khiders værk er en dybdeboring i det grænseparadigme, der siden Murens fald har kendetegnet europæernes forhandlinger om flygtninge og indvandring. En af de mange kvaliteter ved hans romaner er, at de lader læseren erfare den komplekse sammenhæng, som konstituerer dette moderne *borderscape*. Hos Khider er grænsen et nærmest altomspændende netværk, der involverer alle mulige former for institutioner og praksisser, geopolitik og lovgivning, myndighedsforvaltning og sprogforbistringer, fremmedhad og biopolitiske mikroaggressioner. Heldigvis er det også et værk, der forbinder den ofte næsten dokumentariske undersøgelse af grænsens betydning for flygtningen med en særegen poesi.

Følgende tekst er første kapitel af Khiders seneste roman *Der Erinnerungsfälcher*, oversat til dansk af Karen Tortzen. Hele romanen udkommer til efteråret på forlaget Straarup & co. under titlen *Mindefalskneren*. Khider har ikke tidligere været oversat til dansk.

Litteratur

- Anderson, Katherine (2017): "Von der Wanderung zum Wandel: Die Migration des Abbas Khider in die deutsche Sprache als Traumabewältigung durch Erzählen", i Elke Sturm-Trigonakis m.fl. (red.): *Turns und kein Ende? Aktuelle Tendenzen in Germanistik und Komparatistik*, Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 95-104.
- Arendt, Hannah (2017): "Nationalstatens forfald og enden på menneskets rettigheder", i *De retsløse og de dymygede. Essays om flygtninge og statsløshed*, overs. af Claus Bratt Østergaard, København: Informations Forlag, s. 53-130.
- Brecht, Bertolt (1995): "Flüchtlingsgespräche", i *Werke. Große kommentierte Berliner und Frankfurter Ausgabe*, bd. 18 (= Prosa 3. Sammlungen und Dialoge), udg. af W. Hecht m.fl., Frankfurt am Main: Suhrkamp, s. 197-327.
- Hilmes, Carola (2017): "Jedes Kapitel ein Anfang und zugleich ein Ende – Abbas Khiders fiktionalisierte Lebensbeschreibung", i Monika Wolting (red.): *Identitätskonstruktionen in der deutschen Gegenwartsliteratur*, Göttingen: V&R Unipress, s. 135-146.
- Khider, Abbas (2010): *Die Orangen des Präsidenten*, Hamburg: Edition Nautilus.
- Khider, Abbas (2013): *Der falsche Inder*, München: btb.
- Khider, Abbas (2015): *Brief in die Auberginenrepublik*, München: btb.
- Khider, Abbas (2017): *Ohrfeige*, München: btb.
- Khider, Abbas (2019): *Deutsch für alle. Das endgültige Lehrbuch*, München: Carl Hanser Verlag.
- Khider, Abbas (2020): *Palast der Miserablen*, München: Carl Hanser Verlag.
- Khider, Abbas (2022): *Der Erinnerungsfälscher*, München: Carl Hanser Verlag.
- May-Chu, Karolina (2020): "Reading Germany, Europe, and the World in Abbas Khider's Novel *Ohrfeige*", i *Colloquia Germanica* 51.3/4, s. 363-382.
- Müller, Carolin (2019): "Discussing Mobility in Liminal Spaces and Border Zones. An Analysis of Abbas Khider's *Der falsche Inder* (2008) and *Brief in die Auberginenrepublik* (2013)", i *textpraxis. Digital Journal for Philology*, 17.2, 1-21.
- Schramm, Moritz (2017): "Experimentelle Erkundungen. Überlegungen zum Verhältnis von Anerkennungstheorie und Literaturwissenschaft am Beispiel von Abbas Khiders Roman *Die Orangen des Präsidenten*" i Martin Baisch (red.): *Anerkennung und die Möglichkeiten der Gabe: Literaturwissenschaftliche Beiträge*, s. 177-195.
- Schramm, Moritz (2016): "Ironischer Realismus. Selbstdifferenz und Wirklichkeitsnähe bei Abbas Khider", i Søren R. Fauth og Rolf Parr (red.): *Neue Realismen in der Gegenwartsliteratur*, München: Wilhelm Fink, s. 71-84.
- Stan, Corina (2018): "Novels in the Translation Zone. Abbas Khider, *Weltliteratur*, and the Ethics of the Passerby", i *Comparative Literature Studies*, 55.2, s. 285-302.
- Steidl, Sarah (2017): "Der Flüchtling als Grenzgestalter. Zur Dialektik des Grenzverletzers in Abbas Khiders Debütroman *Der falsche Inder*", i Thomas Hardtke, Johannes Kleine og Charlton Payne (red.): *Niemandsbuchten und Schutzbefohlene: Flucht-Räume und Flüchtlingsfiguren in der deutschsprachigen Gegenwartsliteratur*, Göttingen: V&R Unipress, s. 305-320.
- Tafazoli, Hamid (2018): "Flüchtlingsfiguren im kulturellen Gedächtnis Europas. Konstruktionen einer Grenzfigur in den Romanen *Schlafgänger*, *Ohrfeige* und *Gehen, ging, gegangen*", i *Weimarer Beiträge*, 64.2, s. 222-243.
- Zekri, Sonja (2022): "Diese lächerliche Boshaftigkeit des Schicksals. Porträt des Schriftstellers Abbas Khider", i *Süddeutsche Zeitung* 25. januar 2022.